

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 juni 2016

Mål nr

Ö 3450-15

KLAGANDE

Skatteverket

Rättsavdelningen

171 94 Solna

Företrädare: Verksjurist MW

MOTPART

PÖ

SAKEN

Utmätning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2015-06-22 i mål ÖÄ 3228-15

Dok.Id 120851

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00

Telefax 08-561 666 86

E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid

08:45-12:00

13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut fastställer Högsta domstolen Kronofogdemyndighetens beslut den 29 oktober 2014, nr 12144387557, om utmätning och därpå grundade fördelnings- och utbetalningsbeslut.

Högsta domstolen avvisar PÖs först i Högsta domstolen framställda yrkanden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut ska fastställa Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning och därpå grundade fördelnings- och utbetalningsbeslut.

PÖ har motsatt sig att hovrättens beslut ändras och har för egen del i Högsta domstolen yrkat att Skatteverket ska betala skadestånd till honom eller, i andra hand, fullgöra det åtagande han beviljats stöd för.

SKÄL

Bakgrund

1. Skogsstyrelsen beviljade PÖ stöd med högst 159 000 kr för att arealen ädellövskog på hans fastighet i Norrtälje skulle utökas. Stödet omfattade bl.a. kostnader för stängselmaterial.
2. PÖ ansökte om utbetalning med 23 800 kr avseende kostnaderna för stängselmaterial. Till ansökningarna bifogade han underlag

som styrkte kostnaderna. Skogsstyrelsen beslutade att stödbeloppet skulle betalas till honom. Jordbruksverket beslutade sedan om utbetalning. Samma dag utmätte Kronofogdemyndigheten PÖ stödfordran för betalning av en skuld till staten.

3. Tingsrätten bedömde att PÖs fordran mot Jordbruksverket innefattade medel som hade anvisats honom för ett sådant särskilt angivet ändamål som avses i 5 kap. 6 § utsökningsbalken. Tingsrätten fann att utmätning skulle strida mot det angivna ändamålet och upphävde Kronofogdemyndighetens beslut. Hovrätten har gjort samma bedömning och avslagit Skatteverkets överklagande.

Utmätningförbudet avseende medel som anvisats för särskilt angivet ändamål

4. Enligt 5 kap. 6 § utsökningsbalken får medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har samlats in bland allmänheten, inte utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet. Sedan medlen har betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

5. Bestämmelsen i 5 kap. 6 § utsökningsbalken har utan ändring i sak förts över från 66 § andra stycket i den tidigare gällande utsökningslagen. Som skäl för att införa en skyddsregel av detta slag angavs att det är tydligt att utmätning av belopp som har anvisats för särskilt ändamål kan verka mycket stötande, både för den som anvisat medlen och för mottagaren (SOU 1964:57 s. 244 och prop. 1968:130 s. 148 f.).

6. För att skyddsregeln ska vara tillämplig krävs att det rör sig om ett bidrag som inte är beroende av motprestation. Det får således inte vara fråga om försträckning eller ersättning för en utförd prestation. Utmättningsförbudet omfattar inte heller det fallet att medel har tillförts någon utan angivande av något visst ändamål och som endast förbättrat hans eller hennes ekonomi i allmänhet. Det kan emellertid tillämpas när fråga är om t.ex. resestipendium eller annat anslag till en studieresa, bidrag till anskaffande av viss nytthet, såsom kläder, möbler, arbetsredskap eller vetenskaplig apparatur, deltagande i en utbildning eller tryckning av en avhandling. Utmättningsförbudet gäller endast i den mån det särskilt angivna ändamålet skulle åsidosättas, om medlen togs i mät. Vidare är medlen inte skyddade, om det är uppenbart att gäldenären inte längre förmår eller har för avsikt att uppfylla ändamålet. (Se SOU 1964:57 s. 245 f.)

7. Det förhållandet att 5 kap. 6 § utsökningsbalken för sin tillämpning kräver att bidraget har anvisats för ett särskilt angivet ändamål och inte är beroende av en motprestation, får anses ge uttryck för att de anvisade medlen ska ha karaktären av en gåva som förutsätts användas i enlighet med givarens intentioner. Utmättningsförbudet har också i doktrinen angetts vara avsett för just vissa slags gåvor, som kan benämnas ändamåls gåvor (se Olivecrona, Utsökning, 9 uppl. 1977, s. 68 ff.). Det förhållandet att utmätningsfrihet föreligger endast om utbetalda medel hålls avskilda talar också för att det är detta som avses.

8. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1986 s. 539 funnit att fordran på s.k. sysselsättningsstöd inte är undantagen från utmätning enligt 5 kap. 6 § utsökningsbalken. Det målet gällde ett generellt sysselsättningsstöd, som utgick till företag vilka ökade sysselsättningen inom ett visst stödområde.

Stödet hade karaktären av ett bidrag till företagets kostnader för arbetskraft.

Bedömningen i detta fall

9. Det nu aktuella stödet är av ett annat slag. Det är specifikt inriktat på att främja biologisk mångfald i ädellövskog. Vid den i målet relevanta tidpunkten fick stöd lämnas i Götaland och Svealand för merkostnader för nyanläggning av ädellövskog på marker där detta ansågs lämpligt. Stöd fick lämnas för kostnaderna för markberedning, inköp av plantor, plantering och stängsling.

10. Förfarandet var utformat på så sätt att sökanden lämnade en ansökan där han eller hon redovisade de beräknade kostnaderna. Sedan Skogsstyrelsen hade godkänt de olika kostnadsposterna och beviljat stöd med visst belopp, låg det på sökanden att, i samband med ansökan om utbetalning, redovisa de faktiska kostnaderna. Stödet beviljades och utbetalades alltså endast för nedlagda och styrkta kostnader.

11. Det aktuella stödet har i och för sig ett särskilt angivet ändamål. Förfarandet är emellertid utformat på ett sådant sätt att det ska säkra att de medel som betalas ut verkligen svarar mot faktiskt nedlagda kostnader för åtgärder som vidtagits för att uppnå syftet med stödet. Det framstår därmed som att utbetalningen är beroende av att stödmottagaren har utfört en prestation som innebär att ändamålet med stödet helt eller i vart fall delvis redan är uppfyllt. En utmätning av medlen står då inte i strid med ändamålet. Stödet har därför inte den karaktär som förutsätts för att utmätningförbudet i 5 kap. 6 § utsökningsbalken ska vara tillämpligt.

12. Hovrättens beslut ska alltså ändras och Kronofogdemyndighetens beslut fastställas.

Övrigt

13. PÖs först i Högsta domstolen framställda yrkanden kan inte prövas i detta mål och ska därför avvisas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff, Martin Borgeke, Dag Mattsson och Stefan Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Frida Barrstrand